

**Lokal
Utvecklings-
strategi
För Leader
Sjuhärad
2014 -2020
Sammanfattning**

Sammanfattning

Strategin 2014 -2020 för Lokalt Ledd Utveckling (LLU) i Sjuhärad tar sin utgångspunkt i EU:s 2020 mål och bygger även på den erfarenhet som byggts upp av många aktörer i samverkan under två Leaderperioder.

Sjuhärad har en naturlig geografisk och kulturell avgränsning som bygger på ett långt historiskt perspektiv och som är funktionellt betingat även i dag. Området innefattar 8 kommuner med ett invånarantal av 145 117. Borås innerstad är exkluderat i området.

Framtagandet av strategin har genomförts i en dialogprocess med många aktörer under en längre tid. Kommunträffar har anordnats, skrivargrupper har varit aktiva och en styrgrupp har följt arbetet under hela processen. Unga har varit medskapare under hela framtagandet och nära kontakter och utbyte av kunskaper har skett med det "Leader-Lär för hållbar framtid", ett projekt som Leader Sjuhärad deltagit i. LAG har även varit aktiv i processen. Som en del av strategiframtagandet har en SWOT-analys för området genomförts.

Visionen för Sjuhärad är formulerad som; "*Leader förändrar och ger framtidstro*" och den utgör den "berättelse" som styr vårt arbete när vi formulerar våra mål och indikatorer som underlag för processer och projekt. Strategin har en tydlig grund och genomsyras av att utveckla Sjuhärad mot ett hållbart samhälle.

Målsättningen för strategin är grupperad under följande punkter.

- Vi möts och utvecklas
- Vi ser och vi tar ansvar
- Vi kan och vi vill
- Vi är stolta och syns

En fördjupning av strategin har skett i de teman som formulerats utifrån visionen och målen och som bygger på alla de inspel som skett under dialogmöten i Sjuhärad.

Vi har fokuserat våra insatsområden på tre teman; Livskvalité, Service samt Entreprenörskap och dessa utgör fokus på inriktningen av perioden 2014 -2020. Temagrupper har bearbetat underlagsmaterialet och genomfört en SWOT – analys samt tagit fram underlag för målformuleringar och indikatorer. Detta arbete utgör grunden för den konkreta verksamheten med projekt under perioden 2014 -2020.

Den Lokalt Ledda Utvecklingen i Sjuhärad kommer att verka genom Leadermetoden där nya samverkansmodeller utvecklas och där en löpande utvärdering sker av strukturer, processer och projekt. Strategin genomförs av LAG som är sammansatt av ledamöter från ideell, offentlig och privat sektor. Det lokala utvecklingskontoret verkar som stödare och främjare av projekt och processer genom mobilisering, information, kommunikation och handläggning av ärenden.

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra LAG:s arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och fondsamordning.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi EU 2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satta i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna.

4. Utvecklingsområdet

Antal invånare i utvecklingsområdet: 145 117 (exkluderande Caroli, Gustav Adolfs och Brämhults församlingar samt de områden som i särskild bilaga till ansökan redovisats som exkluderande statistikområde i Borås.)

Kommuner som omfattas: Herrljunga, Vårgårda, Ulricehamn, Bollebygd, Mark, Tranemo och Svenljunga samt Borås (med undantag av de centrala delarna).

Arbetslöshet 20-64 år (utan aktivitetsstöd)= 4%

Arbetslöshet bland unga (20-24 år) = 9 %

Andel invånare med utländsk bakgrund = 20%

Antal företag per 1000 invånare = 127

Antal nystartade företag per 1000 invånare = 4.94

Andel långtidsarbetslösa = 1.0% (om man utgår från "registerbaserade arbetskraft" så är det 2.1%).

Andel av befolkningen , åldersfördelning

16-24 år   11%

25-44   22%

45-64   27%

65-   23%

(Borås och Bollebygd har lägre siffror för andelen över 65 år än de andra kommunerna)

Sammantaget för avsnitt 4 har vi hittills tagit med uppgifter för hela Borås kommun då det saknas uppgifter på församlingsnivå.

4.1. Områdesbeskrivning

Sjuhärad har en naturlig geografisk och kulturell avgränsning som bygger på ett långt historiskt perspektiv och som är funktionellt betingat även i dag. På politisk nivå finns samverkan mellan samtliga kommuner genom det Kommunalförbund som bildats. Detta omfattar även ett betydande kontaktnät mellan tjänstemän inom olika verksamheter. Exempelvis så finns bildade nätverk för kommunchefer och kulturansvariga som möts regelbundet. Samordningsförbundet som arbetar med att få individer att behålla och förbättra sina arbetsmöjligheter, liksom Navet-Science Center är exempel på funktionella samarbeten idag. Även inom mediaområdet finns exempelvis en egen radiokanal (Radio 7) och Borås Tidning har en stor täckningsgrad i hela Sjuhärad.

Med den starka inflyttning som sker till Borås erbjuder landsbygden runt attraktiva lägen för bebyggelse med en klart lägre prisbild. Den kommunala beredskapen för att skapa nya tomter har ökat under senare år. Generationsboende och möjligheter för unga att skaffa billiga lägenheter är frågeställningar som många poängterar.

Handel med sin långa tradition har ett starkt fäste i bygden och ur denna har bland annat postorderföretag och internethandel kommit att bli framgångsrika i Sjuhärad. Turismen som näringsgren har utvecklats och samverkan mellan aktörerna och mellan kommunerna har etablerats. Utvecklandet av företag inom turismnäringen ger även arbetstillfällen för unga i bygden.

Lantbruket i Sjuhärad utgörs ofta av kombinationsföretag med inriktning på jord – skog och med rik tillgång på betesmark. Detta leder till en omfattande mjölk – och köttproduktion. Jord och skogsbruk har fortfarande en stark ställning i Sjuhärad där ekologisk odling och närproducerat vinner allt större mark.

Sjuhäradsbygden har en lång tradition med arbetskraftsinvandring under hela 1900-talet, inte minst inom textilindustrin. Idag är de flesta kommunernas befolkningssiffror svagt ökande och det beror framförallt på en ökad inflyttning från utomeuropeiska länder. Bollebygd och Borås avviker lite grand i befolkningssammansättning då det här finns färre invånare i åldern över 65 år än i de andra kommunerna.

Inom området har andelen arbetslösa ungdomar minskat under de senaste åren, men uppvisar fortfarande en alltför hög siffra. Till detta kommer ett ökande antal ensamkommande flyktingbarn där stora insatser behövs för att skapa en meningsfull tillvaro och integration i lokalsamhället.

4.2. Behov och utvecklingsmöjligheter

I området finns gott om kompetens lokalt, ofta kopplat till genomförda Leaderprojekt där det skapats bra dialog med många deltagare. Erfarenheter har samlats som lett till nytänkande och ett utvecklat företagande i olika former. Byalag och föreningar utgör en stor tillgång med genomförda processer antingen det gäller skapandet av nya mötesplatser, byggande av fibernät eller besöksmål. Det kan vara så att den gamla ”knalleandan” – entreprenörskapet lever kvar hos Sjuhäradsbon än idag.

De många små företag som finns på landsbygden och i de mindre tätorterna har ofta förmågan att samverka och hitta kreativa lösningar för att utvecklas.

Natur- och kulturlandskapet är oerhört rikt på lämningar som kan användas för att utveckla företagande med mål att öka turismen. Erfarenheterna från Leaderprojektet med inriktning på turismssamverkan har skapat bra förutsättningar, liksom enskilda projekt som stimulerat till

nytänkande. De "örörda miljöerna" lockar till en turistutveckling som bygger på lokalt engagemang, småskalighet och hållbar framtid.

I Sjuhärad finns god tillgång på lokaler och mark för etablering av företag och verksamhet. De små kommunerna ger även enkla ingångar till beslutsfattare och tjänstemän och korta handläggningstider för projekt.

I flera av kommunerna finns ett intresse av att ta tillvara ungas engagemang inom olika områden, inte minst kring demokratifrågor i form av ungdomsråd och fokusgrupper. Insikten om att ungdomarna inte återvänder efter att man bedrivit studier vid Högskolor och Universitet saknas och det finns inga strategier framtagna för att se hur man kan vända utvecklingen.

Sjuhärad har många "anonyma småsamhällen" där attraktionskraften inte har lyfts fram i planering och utveckling. Särdragen i miljön och kulturarvet brukas inte som tillgång för attraktionskraft och skapandet av lockande framtida boendemiljöer.

Generellt sett är vi dåliga på att marknadsföra landsbygden med andra värdeord än ekonomiska. Man kan fråga sig om begreppet "billigt" fortfarande är en karakteristik på Sjuhärad och dess invånare.

Miljöarbetet hos såväl det offentliga som inom företagande skulle kunna lyftas starkare och nyttjas som en tillgång för att möta efterfrågan från konsumenterna mm. För många är även steget svårt att gå från hobbyverksamhet till företagande.

Boendet för unga är en viktig fråga där det idag inte finns strukturer för att öka byggandet och satsa på nya former av boende. Trots en omfattande utbyggnad av fibernätet i Sjuhärad så finns det kvar ett stort behov av mer finansiering från centralt håll för att öka utbyggnadstakten.

Genom att lyfta upp hållbarhetsperspektivet inom turismen och vår koppling natur – kulturarv så kan det skapas nya företag och utökat entreprenörskap i en framtida stark näringsgren.

Det finns historiskt intressanta kopplingar mellan Sjuhärad utveckling och internationellt utbyte, inte minst inom handelsområde. Detta kan nyttjas och föras vidare bland entreprenörer i området. Erfarenheterna från föregående Leaderperiod kan utvecklas och bilda grund för fortsatt arbete.

Inom området finns en väl utvecklad verksamhet med Ung Företagsamhet (UF) som etablerats inom skolans område med stöd av bland annat Coompanion. Samverkan med Leader ger öppningar för nya spännande idéer och projektförslag för unga att utveckla landsbygdsföretagande.

Den delvis utbyggda IT-strukturen med fiberkabel ger nya möjligheter till "digitala mötesplatser på nätet" som unga får tillgång till, liksom det stärker företagarnas möjligheter till snabb kommunikation. Distansutbildning är en annan utvecklingsfaktor, liksom nyttjande av fiberöverföring för vård och omsorg som kommer att växa.

Inom området lokalproducerat har många initiativ tagits på lokal och regional nivå. Detta samarbete kan stärkas och leda till fler företag och arrangemang för att utveckla näringen. Hållbarhetsbegreppet och miljöcertifiering är framtida konkurrensmedel som kan nyttjas.

Delaktighet skall inte bara formuleras utan måste tas på allvar och omsättas i praktisk verksamhet där vi nyttjar alla olika möjligheter och tillgångar. Olika generationens kunskap och erfarenhet nyttjas sällan i processer och projekt. Detta gäller även nyinflyttade människor med erfarenhet från andra delar av världen.

5. Innovativ strategi

Syftet med Leaders strategi är att den skall leda fram till en innovativ utveckling av Sjuhärad, därför är Leader Sjuhärad beroende av sin omvärld för att aktivt stödja projekt och processer som utvecklar landsbygden i Sjuhärad. Vi ser ett utbyte av kunskap och erfarenhet genom samarbete med andra områden som en viktig del av Leaderarbetet. Under programperioden vill vi stärka samarbetet med Sjuhärads Kommunalförbund då våra strategier omfattar alla kommuner och detta kommer att ge stora synergieffekter. Genom att möjligheter öppnas för Leadermetoden inom Socialfonden och Regionalfonden kommer även nya samarbetsprocesser att vara aktuella exempelvis med Arbetsförmedlingen och Tillväxtverket.

Vi kommer i genomförandet av strategin att aktivt söka samverka på det lokala planet med nya grupperingar och nätverk som finns för utvecklingsfrågor, inte minst skall vi nå unga som medskapare i processer och projekt. Lokala eldsjälar har kreativa förmågor som Leader kan lotsa in i sammanhang där man får stöd och kan använda en utvecklande miljö som tillåter experimenterande. Genom vår dialogprocess har vi skapat utvidgade nätverk och etablerat kontakt med flera organisationer och föreningar.

Strategin lägger starkt fokus på hållbarhetsfrågorna och knyter an till pågående planering och processer på regional, kommunal och lokal nivå för att skapa långsiktiga effekter.

Det internationella utbytet skall öka. Samverka internationellt skall tillföra kunskaper och kompetens som stärker strategins genomförande och som gagnar den lokala utvecklingen i Sjuhärad samtidigt som våra erfarenheter kan nyttjas av andra.

LAG gruppen kommer att genomföra kontinuerliga uppföljningar av projekten med avstämningar under verksamhetsperioden. Genom en tidig uppföljning av de projekt som behandlas inom Leader får man ett underlag för att se hur måluppfyllelse och lokalt engagemang utvecklas och man kan på så sätt justera och utveckla strategin. Genom lärandet av vunna erfarenheter och en förmåga att se helheter och hitta ”mönster” kan man utveckla nya innovativa angreppssätt i processen under hela programperioden.

Innovativitet skapas genom:

- Helhetssyn från projektidé till EU:s 2020 mål med bas i hållbar utveckling*
- Stark omvärldsanalys genom hela programperioden*
- Aktivt sökande av nya målgrupper, mobilisering*
- Eldsjälar stärks och utforskande projekt stöds*
- Ungas delaktighet stimuleras*
- En organisation som arbetar proaktivt*
- Ett system för utvärdering som en lärande process genom hela programperioden*

6. Vision

”Leader Sjuhärad förändrar och ger framtidstro”

Visionen för Leader Sjuhärad utgör den stjärna som vi skall navigera efter. Den skapar ingången till ett system som vi jobbar efter och anger även en "känsla" för de frågor som är angelägna för Sjuhärads landsbygd.

Visionen och den tillhörande målsättningen utgör den gemensamma "berättelsen" för Sjuhärad och är resultatet av en process som skett genom ett brett deltagande av många aktörer och ett aktivt arbete av LAG. Samarbete och delaktighet utifrån det lokala perspektivet och är grunden för genomförandet av vår vision.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål för området

"Leader medverkar till en hållbar framtid genom att stödja innovativa idéer och projekt"

Arbetet med att formulera våra mål tar sin utgångspunkt i EU:s mål 2020. Dessa har sedan brutits ned och bearbetats på nationell och regional nivå och på så sätt kan man följa en logisk kedja i utvecklandet av vår Leader- process.

Hållbarhet utgår från de definitioner som slagits fast redan i Bruntlandrapporten 1987; "en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov". Hållbarhet omfattar alla tre aspekterna (ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet). LAG:s strategi har hållbarhet som en grund att bygga verksamhet på och den är genomgående från den lokala aktiviteten upp till visionen.

Det stödjande arbetssättet bygger på de erfarenheter som skapats under förutvarande perioder av Leaderverksamhet och har flera dimensioner. I grunden ligger underifrånperspektivet och det lokala engagemanget som sedan genom ett trepartnerskap kan växlas upp. Genom en aktiv samverkan med många olika aktörer har Leadermetoden visat sig vara framgångsrik i att bygga upp relationer och att verka stärkande för det sociala kapitalet. Både projekten och organisationen stärker demokratin och kollektiva insatser i lokalsamhället.

Innovativitet är ett begrepp som ofta används för att beskriva något som är originellt och principiellt nytt av stor betydelse. Vi stödjer lokala lösningar där teori och praktisk erfarenhet kombineras och där man får ta risker och våga misslyckas. I strategin arbetar vi även med det perspektiv som EU kommissionen vill lyfta fram som social innovation. Det innebär att man även skall beakta att idéer och projekt leder till och gynnar sociala aspekter på samarbete och skapandet av relationer.

Våra inriktningar är:

Vi möts och utvecklas

Människors kunskap och resurser tas tillvara

Utrymme skapas för mångfald och tillgänglighet

En levande och välkomnande landsbygd

Vi ser och tar ansvar

Ansvarsfull teknik nyttjas utan att förbruka ändliga resurser och utan negativ miljöpåverkan
Möjligheter finns för lokal produktion som ger närhet till arbetstillfällena och hållbar resursanvändning
Ökad självförsörjning kopplas till smart energi och klimatlösningar

Vi kan och vi vill

En levande landsbygd leder till mångfald av kunskaper
En utbyggd digital infrastruktur finns som möjliggör utbildning och arbete på olika platser
Återbruk och tillvarandetagande av resurser är ett prioriterat område

Vi är stolta och syns

Ett starkt tre partnerskap ger engagemang och synlighet
Teknik och forskning har framträdande roller och ger lösningar som höjer livskvalitén
Öppenhet och transparens av resultat sprids till andra

Övergripande horisontella mål

I vår strategi väljer vi att låta hållbarhetsperspektivet prägla hela strategins genomförande med avseende på de sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionerna och menar att detta utgör vårt fundament eller grund som skall prägla hela strategin. Vi lyfter detta och kopplar det samman med begreppet resiliens och det skall återfinnas i hela processen från vision till konkreta genomförda projekt. Även de horisontella perspektiven delaktighet, jämställdhet och integration täcker hela programmet och dess genomförande. I LAG sitter representanter med kompetens för samtliga övergripande mål.

Avsnittet om jämställdhet och icke diskriminering redovisas i 10.3.

Hållbarhet

Utifrån erfarenhet från deltagandet i "Leader – Lär" projektet lyfter vi in resiliensbegreppet som en del av strategin för Sjuhärad för att ge ytterligare en dimension till hållbarhet som en ram eller som en grund för hela vårt arbete. Resiliensbegreppet innebär ett nytt angreppssätt för att analysera de stora globala utmaningar vi står inför. En ökad förståelse av resiliens i sammanflätade system av människor och natur blir allt viktigare för att klara av de utmaningar som miljöpåverkan och klimatförändringarna innebär.

Det som utmärker resiliensbegreppet är dels att det så tydligt fokuserar på samverkan mellan ekologiska och sociala system, dels att det inte förutsätter en linjär, förutsägbar utveckling. Strategier baserade på resiliensbegreppet innebär därför att vi måste förvänta oss överraskningar och stärka systemens förmåga att anpassa sig till framtida förändringar.

Resiliens är ett systems långsiktiga förmåga att klara av förändring och vidareutvecklas. För ett ekosystem, som en skog, kan det handla om att klara av till exempel stormar, bränder och föroreningar. För ett samhälle kan det handla om förmågan att på ett långsiktigt hållbart sätt hantera politiska oroligheter eller naturkatastrofer. Resiliens innefattar alltså både systemens förmåga att stå

emot stress eller förändring och att återuppbygga viktiga funktioner efteråt. I längden kräver detta en förmåga att anpassa sig och förnya sig. Ett ledord för att se på resiliens kan vara benämningen "robust".

Från ekologin har resiliensbegreppet tagit sig in i ekonomi och samhällsvetenskap. Allt oftare pratar man om resilienta ekonomier och samhällen. Att öka resiliensen är en bärande tanke i många projekt kring lokal ekonomi. I vår bedömning av projekt kommer vi arbeta med detta perspektiv och arbeta fram underlag till kriterier.

Delaktighet och tillgänglighet

I vår strategi strävar vi till att skapa demokratisk öppenhet, det vill säga bidra till att skapa rättvisa förutsättningar för alla – oavsett ålder, kön, etnisk bakgrund, samhällsklass, sexuell läggning, funktionsförmåga eller religiös övertygelse – att delta i arbetet med landsbygdsutveckling. Vår erfarenhet från strategiarbetet är att unga skall involveras i hela processen och att medskapandet ger fler dimensioner och nya perspektiv. Vi behöver även skapa fler arenor för att möjliggöra för alla medborgare att delta i samtalet om vår framtid. Leaders arbets sätt med ett underifrånperspektiv är vår plattform. Mötesplatser och aktiviteter i närmiljö skapar bra förutsättningar för att alla ska kunna delta och utvecklas, socialt och yrkesmässigt, under alla perioder i livet.

Integration

Mångfalden är en gemensam tillgång som bidrar till samhällets utveckling och vi tar utgångspunkt i några av regeringens mål:

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund
- En samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt
- En samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.

En förutsättning för att bo och trivas på landsbygden är att man har meningsfull sysselsättning och försörjning. Därför skall vi arbeta för att stimulera till företagande i olika former, samverkan mellan företag och ökad kompetens hos dem som driver företag.

7.2 Insatsområden och delmål

I processen med att ta fram strategin så har vi i dialog bearbetat underlagsmaterialet från kommunträffar och seminarier och kommit fram till att Leader Sjuhärad under perioden 2014-2020 kommer att fokusera verksamheten inom tre teman/ insatsområden.

Insatsområde 1. Livskvalité "In real Life" (IRL)

Sjuhärad skall präglas av möten över gränser, här skall finnas en mångfald av perspektiv, platser och personer som bidrar till en helhet där allas livskvalitéer inkluderas.

Här ryms det både immateriella och materiella värden av det goda livet på landsbygden. Det är viktigt att lyfta fram de värden som Leadermetoden ger i utveckling av människor, föreningar och livsmönster i lokalsamhällen. Social innovation och nya former för mötesplatser och samverkan mellan både generationer och med beaktande av alla horisontella mål skapar lockande miljöer att arbeta och bosätta sig i.

Insatsområde 2. Service. "Be right Back" (BRB)

Temat har perspektivet där man ser på den direkta verkligheten ute i hela Sjuhärad och där dialog och medverkan från engagerade parter krävs för att nå målen fram till 2020.

Här finns en landsbygd där servicenivån är hög och lokal produktion och konsumtion har ett hållbart perspektiv. Leader har en mycket viktig roll för att hitta samspel mellan olika aktörer och det har lokalt skapats erfarenhet under föregående perioder för utbyggnad av infrastruktur och innovativa lösningar där människa, kultur – och natur samspelar för att skapa möten. Inom området ryms frågor kring infrastrukturens utveckling med transporter och resande liksom IT – teknikens förändring där nya tjänsteområden kommer att skapas.

Insatsområde 3. Entreprenörskap "Face to Face" (F2F)

Temat har tagit sin utgångspunkt i begreppet där man möts i konkreta handlingar människor emellan och att man bygger verksamhet på enskilda människor, grupper, företag och föreningar som har framtidstro och vill förändra och utveckla. Vår erfarenhet från internationellt samarbete utvecklas.

Sjuhärad ska utvecklas till ett område där hållbara mötesplatser för innovativt samhälls-entreprenörskap skapas. Unga aktörer är viktiga medspelare i strategin. Miljöeffektivisering och återvinning är aspekter som startats upp i föregående period och nu sätts större krav för att nå EU:s framtida mål. Vi har från det lokala perspektivet stora möjligheter till samverkan med regionala aktörer, inte minst Högskolan i Borås och Sveriges Tekniska Forskningsinstitut att knyta teori till praktisk verksamhet.

7.3. Handlingsplan

Leader Sjuhärad har valt att jobba med tre fonder; landsbygdsfonden, socialfonden samt regionalfonden.

Den sociala ekonomin, som omfattar de idéburna organisationernas verksamhet, kommer att få en allt större betydelse för lokal utveckling och det finns ett program antaget av Västra Götalandsregionen där många parter kommer att medverka. Leader Sjuhärad har påbörjat samverkan idag och vi kommer att utveckla denna under programperioden inte minst inom det regionala programmet för socialt entreprenörskap.

För att driva ett framgångsrikt arbete skall vi verka proaktivt och stärka mobiliseringen lokalt för att få ett stort engagemang och intresse av att nyttja LLU-metoden i vårt område. Både LAG och kontoret skall fånga upp lokala idéer och utveckla olika främjande insatser utifrån en bas av kreativitet och innovation. Utifrån handlingsplanen skall ungas delaktighet stärkas och erfarenheter från föregående period med projekt i bland annat Bollebygd och Herrljunga. Tidigare perioders arbete har visat på det lokala intresset för arbete inom områden som tangerar både social- och regionalfonden. Exempelvis arbete med studietrötta ungdomar ("Våra unga-vår miljö"), ungas egna förberedelser för mottagande av ensamkommande flyktingbarn ("Herrljunga 2.0") och nya samarbetsgrupperingar för att stödja människor i utanförskap ("Diakonicenter"). Möjligheterna att nu arbeta i fler fonder öppnar upp ytterligare för liknande projekt och processer.

LAG kommer att driva projekt med internationell samverkan mellan Leaderområden. Kontakt har tagits med Finland och tidigare samverkan med Skottland och Tyskland utgör en grund för ett sådant projekt med inriktning mot samhälls- och byutveckling på lokal nivå. I vår analys och dialogprocess för programmet har detta område lyfts fram som angeläget utifrån aspekter på nya planeringsmetoder, att stärka kulturarvet och att öka attraktiviteten för boende och verksamheter.

Vi skall även studera de transnationella projekt där aktörer i Sjuhärad varit drivande och nyttja de erfarenheter som vunnits. En viktig faktor att utveckla är underifrånperspektivet i dessa projekt och verkligen se till att resultaten kommer den lokala nivån till godo.

LAG kommer att arbeta med paraplyprojekt inom respektive temaområde. Detta möjliggör att utveckla en projektform där vi nyttjar delprojekt inom varje temaområde. Löpande utvärdering och följeforskning ger ingångar till att arbeta aktivt med kvalitetsuppföljning och att stämma av strategins inriktning under programperioden.

För urvalet av fonder till inkomna projektansökningar så kommer vi att nyttja samråd med ESF-kontoret och Tillväxtverket samt använda oss av den referens/expertgrupp som knyts till Leaderkontoret och LAG:s stöd i processen. Se vidare under organisation i bilaga 4.

Insatsområde 1. Livskvalité

Målgrupper utgörs t ex av: Grupperingar av unga och föreningslivet inom kultur-fritid, byalag, samhällsföreningar, hembygdsrörelsen, miljörörelsen.

Fonder: Landsbygdsfonden och socialfonden.

Utvecklingskontoret arbetar med att: utveckla befintliga nätverk, medverka i lokala möten, arbeta med information och dialog via media, initiera internationellt samarbete. Stödja skapandet av mötesplatser.

Här vill vi stödja projekt som stärker sammanhållning och lokal identitet. Projekten får gärna vara innovativa med fokus på inkludering, tillgänglighet och hållbar utveckling. Allas möjlighet att delta i utformningen av det egna samhället skall vara en förutsättning för dessa projekt. I första hand är det aktiviteter och verksamhet som stöds, investeringar godkänns enbart om de är en förutsättning för genomförandet. Initiativen skall vara nya och avser inte drift inom ordinarie verksamhet.

Projekten inom detta insatsområde kan handla om nya samarbetsformer, genomföra nya aktiviteter, förverkliga ortens utvecklingsplan, skapa nya mötesplatser, omställning till ett hållbart samhälle, skapa och förbättra rekreationsområden som t ex. vandringsleder, starta nya hälsobefrämjande insatser, nyttja natur och kulturarv. Projekt som har särskilt fokus på inkludering är prioriterade.

Insatsområde 2. Service

Målgrupper utgörs t ex av: Samhällsföreningar, föreningslivet, företag, regionala och kommunala handläggare, landsbygdsföretagare.

Fonder: Landsbygdsfonden och regionalfonden.

Utvecklingskontoret arbetar med att: koppla samman lokala aktörer med kommunala och regionala processer, främja miljöeffektiva projekt och processer.

Här vill vi se nya aktörer och samarbetskonstellationer för att hitta innovativa lösningar på lokala möjligheter. Insatserna skall vara ett komplement till övriga aktörers stöd och fokusera på lokalt initiativ och inflytande. Inriktningen skall vara att den som bor och verkar i området skall kunna göra det utan hinder men också ha nödvändig kontakt med omvärlden såväl fysiskt om digitalt.

Tänkbara projekt kan handla om bredbandsutbyggnad men också om ny teknik som utvecklas under programperiodens gång, nya transportlösningar för både persontrafik och varudistribution, testområden för lokala servicelösningar samt kompetensutveckling genom nätverk, kurser och samarbete över gränser.

Insatsområde 3. Entreprenörskap

Målgrupper utgörs t ex av: UF, LRF, Företagarna, Högskolan i Borås (HIB), Sveriges Tekniska Forskningsinstitut (SP), unga, föreningslivet.

Fonder: Landsbygdsfonden, regionalfonden och socialfonden.

Utvecklingskontoret arbetar med att: stödja modellbyggen och försök, initiera ungdomsprojekt med företagande, samverka inom turismnäringen, främja hållbarhetsperspektiv i flera dimensioner hos entreprenörer.

Här vill vi arbeta med både den enskilde entreprenören och organisationer för utveckling av olika branscher eller kompetensutveckling för att starta nytt eller kvalitetshöjning av befintligt företag. Det är viktigt att initiativet är nytt och obeprövat i området. Särskild vikt läggs vid ungas möjlighet att starta och driva företag.

Projekt inom insatsområde entreprenörskap kan handla om branschspecifika samarbetsprojekt, företagsutveckling inom ett geografiskt område, s.k. microstöd till blivande och nya företagare, projekt för utveckling av besöksnäringen mm.

7.4. Urvalsprocess

Man skall tydligt kunna följa hela kedjan från uppsökande verksamhet, den inkomna ansökan, via beredning och beslut till genomfört projekt och utvärdering. Här skall även processen från det lokala perspektivet till EU:s mål för 2020 genomsyra alla planeringsnivåer.

Kopplingar från projekt till insatsområden, mål, indikatorer och uppföljning knyter ihop hela strategin och underlättar LAG:s beslut

Utvecklingskontoret har en viktig roll av att stödja, främja och handlägga ansökningar om projektstöd och även se hur andra pågående processer kan kopplas till aktuell ansökan. I handläggning av ärenden finns en referensgrupp med specialkunskap att tillgå samt en hållbarhetscoach.

LAG har inom sig tre olika beredningsgrupper, en för varje insatsområde, som bereder underlag för beslut. Ansökan, med utvecklingskontorets underlag, och beredning från respektive grupp, tas därefter upp på LAG:s styrelsemöte för beslut.

I den nya perioden vill vi förstärka processen med ansökningar och urval genom en hållbarhetscoach på utvecklingskontoret som analyserar och ger återkoppling så att projektansökan beaktar ett hållbart perspektiv. Det är viktigt att man från Leaders sida ser helheten av de inkomna och beviljade projekten och att man har en lärande process utifrån hållbar utveckling även inom LAG och i samverkansprocesser.

7.5. Mål och urvalskriterier

De framtagna målen och indikatorerna bygger på den genomförda processen och utgör då en samspelande del med de mål som går från lokal nivå upp till EU:s mål för 2020.

Tabellen borttagen.

8. Finansieringsplan

Detta avsnitt kompletteras efter att strategin blivit antagen.

9. Organisation

9.1. Administrativ kapacitet och kansliets arbete

Ett starkt utvecklingskontor kommer att ha inriktning på en stöttande och rådgivande verksamhet där idégenerering och kreativa processer utvecklas. Framförallt är det viktigt att under den inledande fasen av programperioden kunna verka uppsökande och nå ut i enlighet med den kommunikationsplan som upprättas. Ett gott förankringsarbete mot olika målgrupper och kommande aktörer underlättar processen för hela perioden. Beaktandet av de horisontella målen utgör en viktig grund i kontaktarbetet

Till utvecklingskontoret knyts en form av referensgrupp/expertpanel som kan nyttjas som stöd och erfarenhetsbas vid behandling av vissa projekt. Denna panel kan förändras under programperioden utifrån inkomna ansökningar, utvärderingsarbetet och eventuella justeringar av strategins inriktning.

Vi vill nyttja coaching som en aktiv form av stöd där vi utvecklar hållbarhetsperspektiven i dialog med projekten och ser om man kan få dem ytterligare en bit på väg mot hållbarhet samtidigt som man stärker projektledarens roll.

En viktig arbetsuppgift består i att arbeta med kvalitetssäkring och succesiv utvärdering av processer och projekt. Här avser vi att nyttja de nätverk och den samverkan som under föregående period utvecklas, inte minst inom de olika Leaderområdena i Västra Götaland.

För att genomföra den ovan beskrivna verksamheten behövs funktionerna av verksamhetsledare, ekonom, kommunikatör och hållbarhetscoach på det lokala utvecklingskontoret. På kontoret kommer även tre projektledare att finnas som ansvarar för paraplyprojekt som skapas inom de olika insatsområdena.

9.2 Partnerskapet och föreningen

Framtagandet av strategin 2014 -2020 för Leader Sjuhärad initierades av LAG genom dess arbetsutskott. I samverkan med Leaderkontorets verksamhetsledare så anställdes en processledare under 2013-2014. Uppdraget gavs att arbeta utifrån ett underifrånperspektiv och genom olika dialogformer ge många möjligheter till deltagande och inspel. Under processens gång har förankring och information skett till LAG som även varit aktiv i diskussioner om innehåll och struktur. Workshops har anordnats för att utveckla strategins innehåll. Flera av medlemmarna i LAG har även deltagit i de olika dialogträffarna. De kommunala kontaktpersonerna i Sjuhäradskommunerna har engagerats för dialog och informationsutbyte.

Arbetet har letts av den styrgrupp som tillsattes under vinter 2014 och regelbundna avstämningsmöten har skett. Skrivandet har även stämts av med vårt hållbarhetsprojekt och paraplyprojektet för ungdomsverksamhet (Sixten) liksom med våra etablerade kommunkontakter i Sjuhärad. Delavsnitt av texten har bearbetats av LAG på styrelsemöten under hösten 2014.

9.3. LAG – den lokala aktionsgruppen

LAG har en nyckelroll för att förverkliga strategin och är ansvarig för genomförandet samt att verksamheten drivs på ett rationellt sätt. Beslut om projekt och processer fattas av LAG och innebär ett stort ansvar för att strategin och uppställda mål följs. Inom LAG skall det finnas god kompetens som även omfattar kunskap om social- och regionalfonderna som vi arbetar med. Ledamöterna i LAG utses av den valberedning som skapats av LAG under perioden 2007 – 2013.

Valberedningen har en mycket viktig roll när det gäller att skapa LAG:s samlade kompetens genom de olika ledamöterna. Vi vill därför prioritera att utbildning anordnas för valberedningen under vintern 2014-2015 och där detta gärna kan ske i samverkan med andra Leaderområden med stöd från bland annat Statens Jordbruksverk och andra aktörer.

En ny ideell förening för Sjuhärad kommer att bildas under våren 2015. Den nya föreningen kommer att stå som sökande inför perioden 2014 -2020 och kommer att vara beslutande instans från och med april. Styrelsen för föreningen utgörs av LAG. Ledamöterna kommer att bestå av personer som representerar de tre sektorerna ideell, offentlig och privat sektor. Ingen av sektorerna får ha egen majoritet och representationen från det offentliga får inte överstiga 49%.

Sammanställningen av ledamöter skall tillgodose de horisontella mål som finns i strategin där jämställhet, integration, hållbarhet och ungas medverkan betonas. LAG har även en viktig roll som ambassadörer för programmet och att återföra sin verksamhet inom det kontaktnät och genom de organisationer man verkar i. Som ledamot i LAG väljes man för två år i taget och detta sker på årsmötet.

Inom LAG skapas ett arbetsutskott- presidium, bestående av tre ledamöter som representerar var sin sektor och som fattar mer principiella beslut samt medverkar aktivt vid kompetensutveckling av LAG, anställningar mm. En delegationsordning finns som reglerar förhållandet styrelsen- arbetsutskott- presidium och utvecklingskontoret. Inom LAG finns en beredning för projektansökningar inom respektive insatsområde (livskvalité, service samt entreprenörskap). Beredning sker på underlag av inkomna ansökningar och utvecklingskontorets underlag vid handläggning. LAG fattar beslut om projekt och processer på styrelsemöten efter beredning i enlighet med upprättad arbetsordning.

LAG kommer även att driva egna större projekt (så kallade paraplyprojekt), baserade på de tre insatsområdena. Till varje område anställs inom paraplyprojektet en projektledare. Det skapas även en styrgrupp för respektive paraplyprojekt. Inom ramen för dessa kommer delprojekt att nyttjas inom respektive insatsområde baserat på den lyckade verksamhet som pågått i Sjuhärad sedan 2001. Beslut om stöd till dessa fattas enligt delegationsordningen.

Under programperioden kommer LAG att driva en kontinuerlig process för att utveckla sitt arbete och genomföra kompetensutveckling för ledamöterna. Detta sker i samverkan med utvecklingskontoret och även kopplat till andra aktörer.

10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer

10.1 Samverkan mellan fonder

Leader Sjuhärad kommer att arbeta med tre fonder för att stödja projekt inom vårt område, landsbygdsfonden, socialfonden och regionalfonden. Vårt arbetssätt har basen i de ansökningar som kommer in till Leader Sjuhärad och idéernas bärighet avgör vilken av fonderna som nyttjas. För att utveckla vår kompetens kommer vi att regelbundet möta såväl ESF -kontoret i Göteborg som Tillväxtverket för att skapa oss en bild av de processer som sker. Vi ser att Leaderverksamheten i Sjuhärad har sin bas i Jordbruksfonden och att vi kan komplettera de andra fonderna med lokala tematiska insatser.

10.2. Avstämning med andra aktörer

Leader Sjuhärad (LLU) är beroende av sin omvärld för att aktivt stödja projekt och processer som utvecklar landsbygden i Sjuhärad och ser därför ett utbyte av kunskap och erfarenhet genom samarbete med andra områden såväl nationellt som internationellt som en viktig del av

Leaderarbetet. Vi vill ha en koppling och samverkan med regionala aktörer i Västra Götaland när det gäller verksamhet och projekt som nyttjar social - och regionalfond för att se hur Leader kan komplettera och undvika dubbelarbete.

10.3. Jämställdhet och icke diskriminering

Målet för EU:s jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att forma samhället och sina egna liv. I vårt arbete med genomförandet av strategin kommer vi att se till dessa skilda villkor, och att arbeta utifrån att det också finns könstillhörighet som inte faller inom den traditionella tvåkönsmodellen. En förutsättning för att kunna uppnå målen inom jämställdhet är att alla har samma rättigheter, möjligheter och skyldighet inom livets alla områden. I arbetet med strategins genomförande ser vi jämlikhetsaspekterna som grundläggande, inte minst för att aktivt arbeta för en status – och resursutjämning också mellan stad och land.

Projekten granskas ur jämställdhets - och normkritiskt perspektiv för att se hur diskrimineringsfrågorna lyfts fram och utveckla system för att långsiktigt arbeta mot målen. Nätverk för, av och med människor i icke privilegierade positioner skall stärkas och möjligheter till kompetensutveckling i olika former skall erbjudas för att stärka idéer och företagsutveckling.

11. Kommunikation

Kommunikationsstrategin bygger på tre kommunikationsmål:

1. Att nå de som söker projektstöd inom Leader och bidrar till hållbara levande landsbygder
2. Att sprida information, kunskap och erfarenheter om Leader
3. Att känna till arbetet och effekterna med Leader och EU:s roll inom den lokala utvecklingen

Leader Sjuhärad kommer att ta fram en kommunikationsplan för processen 2015 samt för genomförandet 2015 -2020 som på ett strukturerat sätt kommunicerar pågående Leaderprocess, klargöra nyttan och fångar upp lokala synpunkter och innovativa idéer som kan utveckla verksamheten i Sjuhärad. Det är viktigt att kommunikationen sker i en ömsesidig process där man kan lära av lokal kunskap och förslag samt ge en regional överblick.

All kommunikation skall beakta tillgänglighetsperspektivet och kontakter skall etableras med företrädare för funktionsskillnader, tolkorganisationer mm för att skapa bra kommunikationsvägar

12. Uppföljning och revidering

Strategin för Leader Sjuhärad (LLU) kommer att utvärderas löpande under perioden och stämmas av mot andra styrdokument på central- regional och kommunal nivå. Länsstyrelsen i Västra Götalands län liksom Västra Götalandsregionen och Sjuhärads Kommunalförbunds arbete med handlingsplaner utgör ett viktigt underlag för samordning och synergieffekter utifrån vårt fortsatta arbete med Leaderprocessen. I vårt arbete genomförs regelbundet omvärldsanalyser där vi kommer att hantera utveckling och trender som påverkar vår verksamhet i Sjuhärad. Både utvärdering och omvärldsanalys utgör grunden för att bedriva ett aktivt arbete med kvalitetssäkring.

Utvärderingar skall ses som delar av en lärandeprocess som genomsyrar såväl strategin som olika processer och projekt liksom LAG gruppens verksamhet fram till 2020. Genom en tidig uppföljning av de projekt som behandlas inom Leader kan man få ett underlag för att se hur måluppfyllelse och lokalt engagemang utvecklas och man kan på så sätt justera och utveckla strategin. Genom lärandet av vunna erfarenheter och en förmåga att se helheter och hitta ”mönster” kan man utveckla nya innovativa angreppssätt i processen under perioden.

Stöd för utvärderingsprocessen bör sökas externt och gärna i kontakt med de utbildningsinstitutioner som finns i Västra Götalands län. Detta är ett led i att stärka kvalitetsarbetet och ingår som ett ramverk som löper genom hela Leaderperioden och där det även i varje projekt finns utrymme avsatt för olika former av utvärdering. I samverkan med andra leaderområden avser vi att gemensamt finna upphandlingsmöjligheter för följeforskning under hela programperioden 2014 – 2020.